

บทที่ ๕

พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาการทำแท้ง

๕.๑ ปัญหาการทำแท้ง (Abortion)

พฤติกรรมของมนุษย์โดยธรรมชาติแล้วมีอยู่ ๓ ประการคือ การกิน การสืบพันธุ์ และต่อสู้เพื่อ ๆ การเอารอด ในวิถีการดำเนินชีวิตที่กล่าวมานี้ การสืบพันธุ์และการเอาตัวรอดของมนุษย์เป็นประเด็นที่จะได้นำมาเสนอพิจารณา ให้เห็นถึงกระบวนการแห่งปัญหาที่ตามมาในวิถีดังกล่าว มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ แตกต่างจากสัตว์ชนิดอื่น ๆ ที่อยู่บนโลกเดียวกันนี้ มีบางอย่างที่มนุษย์เหมือนกับสัตว์ทั่วไป มีบางอย่างที่ไม่เหมือนกันกับสัตว์อื่น ถึงแม้จะมีเหมือนกันหรือต่างกันก็ตาม มนุษย์ยังสามารถพัฒนาสิ่งที่เหมือนและแตกต่างกันอยู่ตลอดเวลา เช่น มนุษย์มีกำลังน้อยจะสู้กับช้างหรือม้าไม่ได้ แต่มนุษย์มีปัญญาที่จะสามารถพัฒนาสิ่งที่มนุษย์ไม่มีมาชดเชยได้ โดยการใช้เครื่องทุ่นแรงเข้ามาช่วยในส่วนที่บกพร่อง ทำให้มนุษย์พัฒนาไปได้เร็วกว่าสัตว์ชนิดอื่น ๆ ดังกล่าว

เนื่องจากมนุษย์มีการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ มีบางอย่างที่เป็นปัญหาที่แก้ไม่ตก และดูจะเรื้อรังต่อไปอีกยาวนาน ถึงแม้ว่าการกระทำของมนุษย์จะเป็น ปัญหาอยู่ตลอดไป แต่ก็กระทบต่อความมนุษย์โดยตรงอยู่หลายข้อ เช่น ปัญหาการไม่เข้าใจในการสืบพันธุ์ของ มนุษย์เมื่อไม่เข้าใจก็ก่อให้เกิดปัญหาตามมา และปัญหาการฆ่ามนุษย์ด้วยกันเอง ซึ่งการฆ่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ด้วยกันรับไม่ได้ แต่ก็ต้องกระทำลงไปอย่างจงใจนั่นก็คือ การุณยฆาต ปัญหาการทำแท้งเป็นปัญหาที่เป็นมะเร็งร้ายในสังคมเยาวชนในปัจจุบัน ถ้าศึกษาตามที่เป็นข่าวคราวแล้ว จะเป็นว่าปัญหาการทำแท้งมีมากมายจนน่าตกใจ ทั้งที่ตกเป็นข่าวและไม่เป็นข่าว ซึ่งเรื่องนี้กระทบต่อจรรยาบรรณแพทย์และผู้เชี่ยวชาญโดยตรง จึงเป็นประเด็นที่น่าศึกษาอย่างยิ่งจะได้นำเสนอเป็นลำดับไป

ทำแท้ง หมายถึง การรีดลูกมีเจตนาทำให้เด็กออกจากครรภ์มารดา ก่อนกำหนดและตาย¹ การทำแท้งจึงหมายถึง การเอาลูกหรือเด็กออกจากครรภ์ของมารดา ก่อนกำหนดคลอด และการทำแท้งมีเจตนาอย่างเดียวกันคือ ทำให้เด็กทารกนั้นตาย เป็นการกระทำที่ผิดธรรมชาติของมนุษย์ที่มารดาจะพึงกระทำกัน การฆ่าลูก ตนเองไม่ว่าจะทำเองหรือให้คนอื่นกระทำก็ตาม ก็ได้ชื่อว่าการทำฆาตกรรมเด็กหรือที่เรียกว่า การทำแท้ง

การทำแท้ง หมายถึง ไข่ที่ผสมแล้วที่เรียกว่า Zygote ไปฝังตัวที่ผนังมดลูก เกิดหลุดออกมา ก่อนอายุ ครรภ์ ๒๐ สัปดาห์ และทารกมีน้ำหนักต่ำกว่า ๕๐๐ กรัม² การที่ไข่ที่ฝังตัวอยู่ที่ผนังมดลูกหลุดออกมา ก่อน กำหนด เรียกว่า การแท้งซึ่งอาการแท้งนั้น คนไข้จะมีอาการปวดท้องและมีเลือดออกมาทางช่องคลอด

การทำแท้ง ก็คือ การเกิดของเด็กที่ยังไม่สมบูรณ์ตามกำหนด ทำให้มีการขับเลือดออกมาทางช่องคลอด ซึ่งอันตรายอันเกิดจากการแท้งนี้เป็นเฉพาะกรณีของรายนั้น ๆ ซึ่งอาจจะมีสาเหตุหลายประการ เช่น อาจจะมาจากเกี่ยวกับสุขภาพของมารดาหรือการกระทำแท้งอย่างรุนแรง การแท้งนั้นแบ่งออกได้ดังนี้

๑) แท้งคุกคาม หรือเรียกว่า ทำท่าจะแท้ง เพราะอาจจะดำเนินไปจนถึงการทำแท้งจริง ๆ หรืออาจหายไปและมีการตั้งครรภ์จริง ๆ

๒) แท้งหลีกไม่ทันหรือแท้งมีอาจจะยังได้ ซึ่งเรียกว่า แท้งแน่ ๆ ซึ่งการทำแท้งจะดำเนินไปเป็นขั้นตอน

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕. (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๘), หน้า ๓๙๗.

² สุชา จันทน์เอม, จิตวิทยาพัฒนาการ, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖), หน้า ๗๕.

๒.๑) แห้งครบ หมายถึง ผลผลิตจากการปฏิสนธิภายในโพรงมดลูกถูกขับออกมาหมดเกลี้ยงซึ่งมีทั้งรกและเด็ก

๒.๒) แห้งไม่ครบ หมายถึง ยังมีสิ่งปฏิสนธิยังคงตกค้างอยู่ในมดลูก อาจจะมีมากหรือน้อยก็ได้ทำให้มดลูกหดตัวไม่ดี จะมีอาการปวดท้องเนื่องจากมดลูกพยายามขับสิ่งที่ตกค้างอยู่ออกมา

๒.๓) แห้งค้าง หมายถึง ในรายที่ทารกได้ตายแล้ว มดลูกไม่ได้ขับออกมาทันที สิ่งปฏิสนธิตกค้างอยู่ในมดลูกนานวัน อาจจะทำให้เลือดออกมานานวัน บางวันน้อยบางวันมาก

๕.๑.๑ สาเหตุของการแห้ง

สาเหตุของการแห้งนั้นแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ แห้งเองโดยไม่ตั้งใจ และการทำให้แห้งโดยความตั้งใจ และเป็นฝีมือของมนุษย์

๕.๑.๑.๑ การแห้งโดยไม่ตั้งใจ

การแห้งแบบนี้เป็นการแห้งที่มีปรากฏอยู่บ่อย ๆ ทำให้ไม่สามารถมีบุตรได้ การทำแห้งดังกล่าวมีสาเหตุจากหลายประการ เช่น

- ๑) โรคของแม่บางอย่าง เช่น ซิฟิลิส เบาหวาน ไข้สูง และการติดเชื้อบางชนิด
- ๒) อุบัติเหตุต่าง ๆ ทำให้กระทบกระเทือนเด็กในครรภ์ เช่น หกล้ม
- ๓) สาเหตุทางด้านจิตใจ อาจเกิดจากการตกใจอย่างกะทันหัน
- ๔) ความผิดปกติของฮอร์โมน
- ๕) มดลูกไม่ดี เช่น เนื้องอก มะเร็ง ทำให้มีลูกยากและถึงมีก็เกิดการแห้งลูกได้ง่าย
- ๖) ปากมดลูกปิดไม่สนิท
- ๗) อาจเกิดมาจากสารเคมีต่าง ๆ หรือยาบางชนิดที่มีผลต่อเด็กในครรภ์

๕.๑.๑.๒ การแห้งโดยฝีมือมนุษย์

การแห้งชนิดนี้เป็นเจตนาทำให้แห้ง แบ่งออกเป็น ๒ คือ

- ๑) ทำแห้งโดยชาวบ้านและหมอเถื่อน ซึ่งผิดกฎหมาย ซึ่งมักมีมาจากสาเหตุมาจาก
 - สังคมไม่ยอมรับ เช่น ท้องไม่มีพอมารับผิชอบ หรือท้องก่อนแต่งงาน
 - ฐานะทางเศรษฐกิจไม่อำนวย เช่น ยากจน ยังไม่พร้อมที่จะมีบุตร
 - สาเหตุอื่น ๆ เช่น พลังเพศ ยังศึกษาเล่าเรียน ครอบครัวแตกแยก รู้เท่าไม่ถึงการณ์
- ๒) การทำแห้งโดยแพทย์ปริญญา มักทำกันในโรงพยาบาลหรือคลินิก เหตุผลการทำแห้งคือ
 - เกี่ยวกับสุขภาพของมารดา ที่อาจจะก่อให้เกิดอันตรายได้ เช่น โรคไต โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ เป็นต้น
 - โรคทางด้านจิตใจ เช่น แม่เป็นโรคปัญญาเสื่อม โรคจิต หรือหญิงที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรา
 - หรือกรณีคาดว่าเด็กเกิดมาจะต้องพิการ เพราะแม่เป็นหัตถ์เยอรมันในขณะตั้งครรภ์ก่อน ๑๒ สัปดาห์ หรือเด็กได้รับสารเคมีต่าง ๆ เป็นต้น

๕.๑.๒ ผลที่ติดตามมาจากการทำแห้ง

- ๑) ความผิดปกติของประจำเดือน
- ๒) เป็นหมัน
- ๓) ท้องต่อไปอาจจะแห้งหรือคลอดก่อนกำหนด เพราะปากมดลูกฉีกขาด

๔) ตั้งครรภ์นอกมดลูก เพราะท่อรังไข่อาจจะอักเสบหรือตีบตัน ทำให้ไข่ที่ผสมแล้วอาจจะฝังตัว อยู่ในปีกมดลูก

๕) อาจทำให้มดลูกแตกขณะตั้งครรภ์

๖) ถ้าตั้งครรภ์ รกอาจจะติดแน่นกับผนังมดลูก อาจจะต้องตัดมดลูกทิ้งได้

๗) อาจเกิดพยาธิสภาพต่าง ๆ ของปากมดลูก

๘) ด้านจิตใจและความรู้สึกได้รับผิดชอบ อาจจะทำให้เกิดการฝังใจ เกิดความกลัวและเซ็ดผู้ชาย³

การทำแท้งในปัจจุบันนี้มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นทั้งในแง่กฎหมายหรือทัศนคติของคนในวงการต่าง ๆ ทั้งผู้เสียประโยชน์และผู้ได้ประโยชน์ ในสายตาของนักสังคมสงเคราะห์อาจจะมองไปอีกมุมหนึ่ง นักศานาอาจจะมองอีกมุมหนึ่ง นักกฎหมายหรือแพทย์อาจจะมองอีกมุมหนึ่ง ซึ่งทัศนคติของคนเหล่านี้มีผลต่อการพิจารณาหาข้อยุติหรือวิธีการในการหาทางออกที่ดีต่อปัญหานี้

ดังนั้น การทำแท้งจึงมีอยู่ ๒ วิธีใหญ่ ๆ คือ การทำแท้งที่ผิดกฎหมายและการทำแท้งที่ไม่ผิดกฎหมาย การทำแท้งที่ไม่ผิดกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตราที่ ๓๐๕ ระบุเอาไว้ว่า การทำแท้งที่ไม่ถือว่าผิดกฎหมายนั้นต้องประกอบด้วยองค์สามประการคือ ๑) การทำแท้งกระทำโดยแพทย์ ๒) สตรีที่ตั้งครรภ์นั้นยินยอมอนุญาต ๓) มีความจำเป็นต้องกระทำ⁴ ซึ่งสาเหตุแห่งความจำเป็นมี ๓ ประการ คือ

(๑) เนื่องจากเหตุผลด้านสุขภาพของสตรีนั้น

(๒) สตรีนั้นตั้งครรภ์เพราะถูกข่มขืน หรือเด็กหญิงอายุไม่เกินสิบสามปีตั้งครรภ์เพราะถูกข่มขืน แม้จะด้วยความสมัครใจของหญิงนั้นก็ตาม

(๓) สตรีนั้นตั้งครรภ์เพราะถูกล่วงลวงหรือบังคับให้ค้าประเวณีหรือเด็กหญิงอายุไม่เกินสิบแปดปีนั้นตั้งครรภ์เพราะถูกล่วงลวงชักพาให้ค้าประเวณี แม้ว่าเด็กหญิงนั้นจะยินยอมก็ตาม

การทำแท้งที่ไม่เข้าข่ายองค์ประกอบดังกล่าวมา ถือว่าเป็นการทำแท้งที่ผิดกฎหมายมีความผิด คือ สตรีที่ทำแท้งก็ผิด คนที่รับทำแท้งก็ผิด⁵

๕.๑.๓ การทำแท้งที่ไม่ต้องผิดกฎหมาย

ความเชื่อที่ว่า การทำแท้งเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งอาจจะเกิดมาจากการตีความว่า การฆ่าคนเป็นสิ่งผิดกฎหมาย คนในที่นี้รวมไปถึงเด็กที่ยังอยู่ในครรภ์ที่เพิ่งปฏิสนธิที่ย่อมได้รับการคุ้มครองด้วย เมื่อมีการฆ่าก็ถือว่าผิดกฎหมาย ดังจะเห็นว่าเราเอาอะไรมาเป็นเครื่องกำหนดลงไปว่า ฆ่าคนอย่างไรผิดกฎหมาย ฆ่าอย่างไรไม่ผิดกฎหมาย ซึ่งจะเห็นได้จากการทำแท้ง บางแห่งก็บอกว่าผิดกฎหมายตามมาตรานี้ บางแห่งก็บอกว่า ถ้าฆ่าตามเหตุผลนี้ก็ถือว่าไม่ผิดกฎหมาย

การทำแท้งบางทีคนทำก็ไม่ผิดกฎหมายดังกฎหมายอาญามาตรา ๓๐๕ บางอย่างเกิดมีปัญหาในหลักกฎหมายเอง เช่น ถ้ามีสตรีนางหนึ่งถูกคนบ้าทำการข่มขืนและเกิดตั้งท้องขึ้นมา กฎหมายให้สิทธิกับแม่ที่จะสามารถทำแท้งได้ เพราะอะไรก็เพราะว่านักกฎหมายคำนึงถึงสิทธิของแม่ เพราะเธอไม่ยินยอมแต่ถูกคนอื่น ยัดเยียดลูกมาใส่ในท้องของเธอ ตามสิทธิ์แล้วเธอมีสิทธิ์ที่จะเอาเด็กนั้นออก แม้ว่าเด็กคนนั้นก็คือลูกที่เกิดจาก ไข่ของเธอเอง

ความไม่เที่ยงตรงของกฎหมายอีกประการหนึ่งก็คือ ความไม่คงเส้นคงวาของการตัดสินในเรื่องเดียวกัน ถ้ากรณีต่อมาหญิงตั้งท้องด้วยความตั้งใจตามปกติ เด็กที่เกิดมาแล้วถ้าแม่ไปทำแท้งก็ถือว่าละเมิด สิทธิของเด็กใน

³ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๗๕-๗๘.

⁴ ฝ่ายวิชาการสุตราไพศาล, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับปรับปรุง ๒๕๔๐, (กรุงเทพฯ:ม.ป.ท.๒๕๔๐), หน้า ๑๐๘-๑๐๙.

⁵ สมภาร พรหมทา, พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์, (กรุงเทพฯ: สารมวลชน จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑๑.

ครรภ์นั้น แม่ย่อมมีความผิดในฐานะฆ่าคน นี่คือนักกฎหมายให้สิทธิในการคุ้มครองเด็กที่เกิดมา ตามปกติทั่วไปอย่างเต็มที่ แต่กรณีแรกที่เกิดมาโดยไม่ตั้งใจของมารดาเพราะเหตุว่าถูกข่มขืนเป็นต้นกฎหมายไม่ได้กล่าวถึงสิทธิของเด็กที่เกิดมาในท้องแม่ จะได้รับสิทธิการคุ้มครองจากกฎหมาย นี่คือความไม่เที่ยง ตรงของกฎหมายประการหนึ่ง

อีกประเด็นที่สื่อให้เห็นความไม่คงเส้นคงวาของกฎหมายการทำแท้งก็คือ เมื่อแพทย์ตรวจพบว่า เด็กที่เกิดมานั้น (เพราะมารดาถูกข่มขืน) มีหลักฐานชัดเจนว่าจะเป็นอันตรายต่อมารดาถึงชีวิต หากปล่อยให้เด็กเติบโตในครรภ์มารดาต่อไป มารดาก็มีสิทธิในการทำแท้งเพื่อเป็นการปกป้องตนเอง ในกรณีหญิงที่ถูกบังคับให้ขายบริการก็เช่นกัน ปัญหาก็คือเมื่อเรากล่าวถึงสิทธิของแม่ แต่สิทธิของเด็กในครรภ์นั้นเราเอาไปวางไว้ที่ไหนกัน ก่อนอื่นจะมาพิจารณาเรื่องมนุษย์ในทัศนะพุทธศาสนาก่อนเพื่อจะโยงโยให้เห็นว่าการทำงานแท้งคือการฆ่าคนนั้นมีโทษแค่ไหนอย่างไร

๕.๒ มนุษย์ในทัศนะของพระพุทธศาสนา

มีพระภิกษุรูปหนึ่งในพระพุทธศาสนาจัดทำแท้งให้แก่หญิงคนหนึ่ง หลังจากนั้นก็เกิดความสงสัยในการกระทำของตนเอง จึงไปทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เป็นอาบัติข้อที่ว่าด้วยการฆ่ามนุษย์หรือไม่ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ภิกษุรูปนั้นต้องอาบัติปาราชิก ข้อที่สามคือ แกล้ง (เจตนา) ฆ่ามนุษย์ให้ตาย

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีคนหนึ่ง สามิเลิกร้างไปนาน จึงมีครรภ์กับชายชู้ นางได้บอก เรื่องนี้ กะภิกษุกุลปะกว่า นิมนต์เถิดเจ้าข้า ขอท่านจงรู้เถลัซซ์ที่ทำให้ครรภ์ตก ภิกษุนั้นรับคำว่าจะดีละน้องหญิงแล้วได้ให้เถลัซซ์ที่ทำให้ครรภ์ตกแก่หญิงนั้น ทารกได้ถึงแก่ความตาย เธอมีความรังเกียจว่าเราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกรรมง่หนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว⁶

การที่พระรูปนั้นทำแท้งให้แก่หญิงในตระกูลก็อาจจะคิดว่า การตั้งครรภ์ก็เพียงการเริ่มต้นเท่านั้น ยังเป็นเพียงก้อนเลือด ยังไม่เป็นตัวเป็นตนเป็นคนที่สมบูรณ์ด้วยอินทรีย์ภาพ จึงจัดทำแท้งให้ แต่พระพุทธเจ้า ตรัสว่า เป็นปาราชิก นั่นก็แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นเพียงก้อนเลือดหรือเป็นตัวตนแล้วก็คือคนสมบูรณ์แบบ การฆ่าจึงถือว่าเป็นบาปมหันต์ ในวินัยถือว่าเป็นปาราชิกทันที เรื่องนี้มีปรากฏในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้า ตรัสเอาไว้ว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะความประชุมพร้อมแห่งปัจจัย ๓ ประการ ความเกิดแห่งทารกก็มี ในสัตว์โลกนี้ มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน แต่มารดายังไม่มีระดู และทารกที่จะมาเกิด ยังไม่ปรากฏ ความเกิดแห่งทารกก็ยังไม่มาก่อน ในสัตว์โลกนี้ มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดู แต่ทารกที่จะมาเกิดยังไม่ปรากฏ ความเกิดแห่งทารกก็ยังไม่มาก่อน ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อใดมารดาบิดาอยู่ร่วมกันด้วย มารดามีระดูด้วย ทารกที่จะมาเกิดก็ปรากฏด้วย เพราะความประชุมพร้อมแห่งปัจจัย ๓ ประการอย่างนี้ ความเกิดแห่งทารกจึงมี⁷

จะเห็นว่า คำว่า สัตว์เกิดหรือมนุษย์ในทัศนะทางพระพุทธศาสนาดูไม่ซับซ้อน เพราะว่าการเกิดของมนุษย์นั้นมีสาเหตุอยู่ ๓ ประการคือ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน, มารดามีระดู (ในความหมายก็คือ หญิงที่มีระดู แล้วสามารถให้กำเนิดบุตรได้ และอีกความหมายหนึ่งก็คือ การมีระดูของมารดาก่อน ๗ วัน และหลัง ๗ วัน ใน ช่วงนี้เมื่อบิดามารดาอยู่ด้วยกันก็ยอมให้กำเนิดบุตรได้) และประการสุดท้ายมีสัตว์มาปฏิสนธิ ตรงนี้สำคัญมาก ในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันว่าที่ว่าเป็นมนุษย์หรือเป็นคนนี้เราวัดกันช่วงไหน พุทธศาสนาตอบว่าที่ถือว่า

⁶ วินย. ๙๒๑๕/๔๐๕.

⁷ ม.ม. ๑๒/๔๕๒/๔๒๙.

เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นกำหนดตรงที่ไขของผู้หญิงมาผสมกันเข้ากับอสุจิของผู้ชาย พอผสมกันเข้าแล้ว ก็เกิดเป็นมนุษย์ทันที (ปฏิสนธิวิญญาน) ความเป็นคนก็สมบูรณ์ตรงสัตว์เกิดปฏิสนธิในครรภ์นี้เอง โดยไม่ต้องถือตามหลักการทางแพทย์ที่ต้องมีอวัยวะต่าง ๆ ครบถ้วนเสียก่อน จึงจะเรียกว่าคน เพราะพุทธศาสนาถือว่าเมื่อมีชั้น ๕ ครบแล้ว ก็เป็นคนที่มีสมบูรณ์ทันที ไม่ต้องรอให้มีอวัยวะครบ ๓๒ ประการแต่อย่างใด ดังพุทธวจนะที่ว่า

ที่ชื่อว่า กายมนุษย์ ได้แก่จิตแรกเกิดขึ้นคือปฐมวิญญานปรากฏขึ้นในท้องแห่งมารดาตราบเท่าถึงกาลเป็นที่ตาย อติภาพในระหว่างนี้ ชื่อว่า กายมนุษย์⁸

อุปัตติภาพ เป็นไฉน กามภาพ รูปภาพ อรูปภาพ สัญญาภาพ อสัญญาภาพ เนวสัญญานาสัญญาภาพ เอกโวหารภาพ จตุโวหารภาพ ปัญจโวหารภาพ นี้เรียกว่า อุปัตติภาพ⁹

ชั้น ๕ คือสิ่งบ่งบอกว่า เด็กที่เกิดในครรภ์เป็นมนุษย์สมบูรณ์แล้ว แม้ว่าชั้น ๕ เหล่านี้จะยังไม่ปรากฏชัดก็ตาม แต่ต้องอาศัยการพัฒนาไปเรื่อย ๆ ก็จะกลายเป็นคนที่มีอวัยวะที่สมบูรณ์ เหมือนต้นมะม่วง อ่อน ๆ จะบอกว่าไม่ใช่ต้นมะม่วง เพราะว่ามันไม่มีลูก มีใบน้อย มีลำต้นไม่แข็งแรง ไม่มีเปลือกหนา ไม่มีดอก ฯลฯ เมื่อเทียบกับต้นมะม่วงต้นใหญ่ ๆ ไม่ได้ เพราะอีกไม่นานต้นมะม่วงต้นเล็ก ๆ นี้แหละจะกลายเป็นต้นมะม่วงที่สมบูรณ์ต่อไป เหมือนกับเด็กเมื่อปฏิสนธิก็ยังไม่สมบูรณ์ เหมือนต้นมะม่วงเล็ก ๆ อีกไม่นานเขาก็จะ กลายเป็นมนุษย์ที่มีอวัยวะสมบูรณ์อย่างแน่นอน

มีบางท่านอ้างว่า การทำแท้งไม่ผิดเพราะว่าไม่ใช่การฆ่ามนุษย์เพราะเขายังมีอวัยวะไม่สมบูรณ์ พระพุทธศาสนาไม่ได้มองว่าความเป็นคนจะอยู่ที่อวัยวะจะสมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์ แต่ความเป็นคนอยู่ที่คน ๆ นั้นมีชั้น ๕ ครบถ้วน ถึงแม้จะไม่เต็มร้อยไปบ้างก็ถือว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เหมือนคนทั่วไป ถ้าคนคิดว่าจะเป็นคนที่มีสมบูรณ์หรือไม่ให้ดูที่ร่างกายอวัยวะของเขาเป็นมาตรฐาน ถ้าเป็นเช่นนั้นคนที่มร่างกายพิการต่าง ๆ นานา จะเรียกว่าเขาเป็นอะไร เป็นคนเหมือนกับเราหรือไม่ ในทางพุทธศาสนาคนพิการก็มีชั้นครบถ้วนเหมือนคนปกติทั่วไป

ชั้น ๕ มีการพัฒนาอยู่ ๒ ลักษณะเหมือนเมล็ดมะม่วงที่กล่าวมาคือ ภาวะแฝง (Potentiality) ทารกในครรภ์ยังไม่มีความรู้สึกต่าง ๆ สมบูรณ์ต่อสิ่งภายนอก แต่ก็มีคุณสมบัติในตัวเด็กอยู่แล้ว รอโอกาสที่จะแสดงภาวะแฝงกลายมาเป็นภาวะปรากฏ (Actuality) เมื่อคลอดออกมาแล้ว เด็กจะมีปฏิกริยาต่อสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวทันที

๕.๓ ทศนะของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการทำแท้ง

การทำแท้งเป็นบาปหรือไม่

การทำแท้งคือการฆ่ามนุษย์ดี ๆ นี้เอง การฆ่าจะบาปหรือไม่นั้นต้องดูที่องค์ประกอบของการฆ่า เสียก่อนว่า เข้าข่ายหรือไม่ องค์ประกอบแห่งการฆ่ามีอยู่ ๕ ประการคือ สัตว์มีชีวิต, รู้ว่าสัตว์มีชีวิต, มีเจตนาจะ ฆ่า, มีความพยายามจะฆ่า, สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น¹⁰ การทำแท้งก็เช่นกันต้องประกอบด้วยองค์ ๕ ครบถ้วนกล่าวคือ เด็กในครรภ์เป็นสัตว์มีชีวิต แต่ต้องรู้ว่าลูกที่เกิดมาในครรภ์ต้องมีชีวิต แม้มี่เจตนาจะฆ่าให้ ตายเพราะไม่ต้องการ เมื่อคิดจะฆ่าก็พยายามหาทางวิธีการฆ่า เช่น จับกดลงในน้ำ ทิ้งลงในน้ำ หรือให้แพทย์ฆ่า โดยการฉีดยาหรือให้ยา เพื่อให้เด็กตาย และสุดท้ายเด็กในครรภ์ก็ตายลงไปด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ ถือว่าการ ทำแท้งสมบูรณ์ด้วยองค์ ๕

⁸ วินย. ๑/๑๘๑/๓๗๔.

⁹ อภ.ว. ๓๕/๒๖๕/๑๖๒.

¹⁰ พระมหาไพฑูริย์ สุทธิวิโร, “การวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องบาปในพุทธศาสนาเถรวาท” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๓๕.

จึงเป็นบาปตามหลักพุทธศาสนา ที่สำคัญสัตว์ที่เกิดมานั้นมีชีวิตแล้วโดยสมบูรณ์ ถ้า ไม่มีชีวิตก็ไม่จำเป็นต้องใช้คำว่าทำแท้ง เพราะว่าการทำแท้งก็คือการฆ่าชนิดหนึ่งที่ใช้เฉพาะกรณี ถ้าเราคิดว่า การฆ่าคนป่วยที่กำลังหลบหนีตราช่วยนรีนดรนั้นก็คือการฆ่าที่สมบูรณ์ การฆ่าเด็กที่นอนหลับอยู่ในครรภ์มารดา ก็ไม่ต่างไปจากการฆ่าเจ้าชายนิทรา เช่นเดียวกัน

*การทำแท้งก็คือการฆ่าชนิดหนึ่ง การฆ่าจึงประกอบไปด้วยหลักเจตนาที่จะให้ชีวิตยุติลงย่อมถือว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้องชีวิตเป็นเรื่องของธรรมชาติแปรเปลี่ยน ไม่คงสภาพตัวตนไปตามกฎธรรมชาติ การพยายามเร่งให้ชีวิตยุติหรือเหนี่ยวรั้งชีวิตที่วาระสุดท้ายมาถึงอย่างแน่ชัดเกิดความจำเป็นย่อมไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องควรทำ*¹¹

การทำแท้งผิดศีลข้อที่หนึ่ง

หลักสังฆกรรมเป็นหลักที่มีความตายตัวเด็ดขาด พระพุทธศาสนาถือว่า เด็กที่เกิดในครรภ์มารดานั้นมีความเป็นคนโดยสมบูรณ์แล้ว นับตั้งแต่วันปฏิสนธิ หรือนับตั้งแต่บิดามารดามีเพศสัมพันธ์กัน ซึ่งหมายความว่า เมื่อนำเชื้อของบิดามารดามาผสมกับไข่ของมารดา ภายใน ๗ วันจะมีสัตว์ (คือตัวเรา) มาเกิดในสภาพที่เป็นวิญญาณ โดยวิญญาณจะอาศัยอยู่ในไข่ที่ผสมเชื่อนั้น¹²

ในหลักทางศีลธรรมแบบพุทธนั้นมีความแตกต่างจากทัศนะของศาสนาอื่น ๆ เช่น คริสต์ศาสนาที่ไม่ยอมให้มีการทำแท้งโดยเด็ดขาดไม่ว่าจะกรณีใด ๆ ก็ตาม เพราะถือว่าศาสนาไม่เห็นด้วยกับการกระทำเช่นนั้น ส่วนพุทธศาสนานั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ พุทธศาสนาแยกกฎหมายออกเป็นคนละส่วนกันกับศีล ธรรม หมายความว่าชาวพุทธยอมให้มีกฎหมายที่ขัดกับหลักศีลธรรมได้ ถ้ามีความจำเป็นอันประกอบด้วยเหตุ ผลที่เพียงพอ เช่น ประเทศไทยมีกฎหมายลงโทษคนที่ทำความผิดจนจรจัดถึงขั้นต้องโทษประหารชีวิต ถามว่า การประหารนักโทษผิดศีลข้อที่หนึ่งหรือไม่ คำตอบก็คือ การประหารชีวิตนักโทษผิดศีลข้อที่หนึ่งแน่นอน แต่เพราะว่าสังคมมีความจำเป็นที่จะต้องทำอย่างนั้น นี่คือเหตุผลที่พุทธศาสนาไม่ขัดแย้งกับกฎหมายดังกล่าว

การทำแท้งในกรณีที่มีความจำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕ นั้น การทำแท้งในกรณีดังกล่าวถือว่าไม่ขัดกับพระพุทธศาสนา

ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องศัพท์เสียก่อนเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน คำว่าผิดศีลแต่ไม่ขัดกับพุทธศาสนานั้นต้องพิจารณาให้ดี การที่พระพุทธศาสนาจะพิจารณาว่าอะไรควรให้มีในสังคม อะไรไม่ควรให้มีนั้นไม่เฉพาะจะอาศัยในแง่ศีลธรรมเพียงอย่างเดียวก็หาไม่ แต่ต้องอาศัยองค์ประกอบทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจมาประกอบด้วย เช่น อาชีพทำประมง อาชีพการฆ่าสัตว์นี้ถ้าพูดในแง่ของศีล ต้องผิดศีลข้อ ปาณาติบาตอย่างแน่นอน ถ้าจะมองแง่ศีลอย่างเดียวว่าอาชีพอย่างนี้ควรมีในสังคมหรือไม่ อาชีพการประมงก็ จัดเข้าไปในอาชีพที่ไม่ควรให้มีในสังคมพุทธอาชีพหนึ่งด้วย

ทำไมอาชีพการประมงหรืออาชีพที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจึงปรากฏอยู่ในสังคมไทยได้อย่างเปิดเผย เพราะพุทธศาสนาไม่ได้มองหรือตัดสินปัญหาต่าง ๆ เพียงในแง่ของศีลอย่างเดียวแต่หากมองที่ปัจจัยอื่นมาประกอบด้วยเพื่อการชั่งน้ำหนักดูว่าฝ่ายไหนมีน้ำหนักมากกว่าด้วยเหตุผลที่สมควร โครงสร้างโดยธรรมชาติของมนุษย์นั้นเกิดมาเพื่อบริโภคเนื้อสัตว์ จำเป็นที่มนุษย์จะต้องกินเนื้อสัตว์ซึ่งเป็นกฎทางธรรมชาติ จะไปโทษธรรมชาติอันเป็นเรื่องทางโครงสร้างไม่ได้ จึงจำเป็นกินเนื้อสัตว์เพื่อการอยู่รอด นี่คือการจำเป็นที่ต้องให้มี อาชีพ

¹¹ สิวลี สิริโล, *จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล*, (กรุงเทพฯ:อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๗), หน้า ๖๐.

¹² บรรจบ บรรณรุจิ, *ชีวิตและสังคมในทัศนะของพระพุทธศาสนา*, (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๗.

ประมงอยู่ต่อไป เพราะพุทธศาสนามองที่ประโยชน์ที่มากกว่าอันมนุษย์จะได้รับเมื่อชั่งกับการผิดศีล จำ เป็นต้อง แลกเอาเพื่อประโยชน์ที่มากกว่า จึงกลายเป็นความชั่วที่จำเป็นต้องทำ (necessary evils) ในทางพุทธ ศาสนา

ดังนั้น การฆ่าสัตว์เป็นการผิดศีลทุกกรณี การทำแท้งก็เช่นกันคล้ายกับกรณีอาชญากรรมที่ กฎหมาย สามารถให้กระทำได้ด้วยเหตุผลตามความจำเป็นดังกล่าว ถ้ามว่าการทำแท้งบาปไหม ตอบว่าบาปแน่นอนตาม เหตุผลที่นำเสนอ

๕.๔ กฎหมายทำแท้ง

ก่อนที่จะศึกษาด้านกฎหมายเรื่องการทำแท้งว่ามีความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับกันแค่ไหนนั้น จะได้นำ แนวคิดของกลุ่มที่ส่งเสริมและกลุ่มคัดค้านการทำแท้งมาเสนอเพื่อให้เห็นภาพลักษณ์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อที่จะให้มองเห็นว่าการทำแท้งผิดหรือไม่ผิดนั้นต้นกำเนิดมาจากทางตะวันตก โดยเฉพาะประเทศที่ได้ ชื่อว่า เป็นเสรีประชาธิปไตยที่ใหญ่ที่สุด แนวคิดนี้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มคือ กลุ่มที่คัดค้าน เรียกว่า พวกคอนเซอเว ทิฟ (conservative) หรือ กลุ่มอนุรักษนิยม และกลุ่มที่ส่งเสริมสนับสนุน เรียกว่า พวกลิบอรัล (liberal) หรือ พวก หัวก้าวหน้าต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงในสังคมในทางที่ดีขึ้น ทั้งสองกลุ่มนี้มีแนวความคิดที่แตกต่างกันโดย สิ้นเชิง ซึ่งเหตุผลที่แต่ละฝ่ายนำมาเสนอเพื่อสนับสนุนแนวคิดของตนนั้น ดังนี้

๕.๔.๑ กลุ่มคัดค้านการทำแท้งทุกกรณี (conservative)

คนกลุ่มนี้ส่วนมากเป็นคนของศาสนากล่าวคือ ศาสนาคริสต์ เห็นว่าการทำแท้งผิดทุกกรณีไม่ว่าจะ อ้าง เหตุผลอะไรมาประกอบในการทำแท้งก็ตาม ที่ว่าผิดทุกกรณีก็คือ การทำแท้งเป็นการฆ่าเด็ก หรือการฆ่า มนุษย์ผู้ บริสุทธิ์ที่มีสิทธิเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เป็นการฆ่าที่เลือดเย็นเพราะว่าฆ่าเด็กที่ไม่มีโอกาสต่อสู้ป้องกัน ตนเองหรือ ออกมาเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ตนเองได้เลย และที่สำคัญผิดหลักธรรมทางคริสต์ศาสนาอย่าง รุนแรงตาม ประกาศสังคายนาครั้งที่ ๒ ที่สำนึกว่าดีกันที่ว่า

สิทธิที่จะมีชีวิตย่อมดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์ในบุคคลสูงอายุ แม้จะชราภาพสักปานใดก็ตาม สิทธิ ดังกล่าวนี้ยังคงป้อมอยู่สมบูรณ์แม้ในคนป่วยที่ไม่มีทางเยียวยา สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่มีในทารกแรกเกิดก็มีได้มี น้อยไปกว่าบุคคลที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว ในความเป็นจริงความเคารพในชีวิตมนุษย์ถูกเรียกร้องตั้งแต่ วินาทีแรกที่กระบวนการแห่งชีวิตเริ่มต้น นับจากวินาทีที่ไข่ของมารดาผสมกับเชื้อของบิดา ชีวิตใหม่ได้ เริ่มต้นขึ้นแล้ว และชีวิตดังกล่าวไม่ใช่สมบัติของบิดาหรือมารดา หากแต่คือชีวิตของมนุษย์ที่กำลังเติบโต ขึ้นทุกขณะ ชีวิตใหม่นี้จะไม่อาจพัฒนาเป็นมนุษย์ได้หากว่าเขามีได้มีสภาพเป็นมนุษย์มาแล้วตั้งแต่เกิด ... ชีวิตจึงต้องได้รับการปกป้องนับจากวินาทีแรกที่ปฏิสนธิ การทำแท้งและการฆ่าทารกแรกเกิดเป็น อาชญากรรมที่ร้ายแรง¹³

ดังนั้น ทศนะของพวกอนุรักษนิยมถือว่า เด็กที่อยู่ในครรภ์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้ว การฆ่าหรือ การทำ แท้งเป็นการผิดศีลไม่ว่ากรณีใดก็ตาม เพราะว่ามันคือการฆ่าคน

๕.๔.๒ กลุ่มที่สนับสนุนการทำแท้ง (liberal)

พวกนี้เป็นผู้ที่มีแนวคิดแบบประโยชน์นิยม (utilitarianism) โดยยึดประโยชน์ที่มีต่อสังคมมากกว่าเป็น เป้าหมายสูงสุดในเมื่อมีหลายตัวเลือกที่จะต้องปฏิบัติ การกระทำทุกอย่างต้องเป็นการกระทำที่เห็นว่าสมควร กระทำอันก่อประโยชน์ต่อสังคมดังกล่าว พวกนี้เห็นว่าการเปิดเสรีให้ทำแท้งได้แก่สตรีผู้มีความต้องการนั้นเป็นสิทธิ เสรีภาพที่จะกระทำได้ เพราะก่อประโยชน์มากกว่าการปิดกั้น ซึ่งไม่ใชการแก้ปัญหาที่ดี การทำแท้งต้องดูว่า การ

¹³ สมภาร พรหมทา, พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์, หน้า ๑๒๒.

อนุญาตเป็นผลดีหรือผลเสียเป็นประโยชน์หรือว่าเป็นโทษแก่สังคม ไม่ใช่จะพิจารณาอำนาจความเชื่อทางศาสนาเพียงอย่างเดียว เพราะว่าการทำแท้งไม่สามารถแก้ได้ด้วยเหตุผล ดังนี้

๑. การออกกฎหมายเอาผิดการทำแท้ง ไม่สามารถจะแก้ปัญหาได้เลย เพราะเมื่อกฎหมายเอาผิด การทำแท้งเดือนกันยายนแต่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นปัญหากันอยู่ในปัจจุบันนี้และผลเสียจะมีมากกว่าเพราะเมื่อสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น ตั้งท้องเพราะถูกข่มขืน เป็นต้น ต้องการเอาลูกออกก็ ต้องอาศัยหมอเถื่อนที่ไม่มีมาตรฐานรับรองในการทำแท้ง ก็อาจจะเป็นอันตรายแก่ผู้ที่เป็นแม่ได้

๒. กฎหมายบังคับใช้เฉพาะการป้องกันไม่ให้คนอื่นทำความเดือดร้อนแก่สังคมเท่านั้น กฎหมายไม่มีสิทธิไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะบังคับให้คนทำดีโดยที่เจ้าตัวเองไม่สมัครใจทำ การทำแท้งไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้แก่สังคมอะไรเลย มันเป็นเรื่องส่วนตัว และตัวเขาเท่านั้นที่เดือดร้อน กฎหมายไม่มีสิทธิอะไรที่จะบังคับให้มารดาที่ไม่ต้องการบุตรให้ทำตนเป็นคนดีโดยการปล่อยเด็กในครรภ์ให้เติบโตขึ้นมา

นี่คือทัศนคติของชาวตะวันตกในเรื่องการทำแท้งว่าผิดหรือไม่ โดยต่างฝ่ายก็หาเหตุผลมาสนับสนุน แนวคิดของตนเอง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วต่างฝ่ายก็มีเหตุผลที่ดีในการนำเสนอ และปัญหาว่าควรจะให้มีกฎหมายทำแท้งหรือไม่ ยังเป็นปัญหากันอยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งมีทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้าน กฎหมายเกี่ยว กับเรื่องการทำแท้งในประเทศไทยก็เช่นกัน ไม่มีมาตรการที่แน่นอนหมายความว่ายังมีการถกเถียงกันอยู่ว่าจะ ให้มีหรือไม่ และมีบทลงโทษที่ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ที่สำคัญก็คือเรามีกฎหมายเรื่องการทำแท้งปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา ปัญหาอยู่ที่ว่านั่นเป็นข้อห้ามเท่านั้น ที่ปัญหาที่สำคัญก็คือ จะอนุญาตให้มีกฎหมายทำแท้งที่ถูกต้องหรือไม่ ซึ่งเกี่ยวกับตัวบทกฎหมายทำแท้งนั้นจะขอคัดมาให้พิจารณาดังนี้

ความผิดตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา เกี่ยวกับความผิดฐานทำให้แท้งลูกมีอยู่ ๕ มาตรา ดังนี้

มาตรา ๒๙๗ ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี อันตรายสาหัสนั้น คือ ... (๕) แท้งลูก

มาตรา ๓๐๑ หญิงใดให้ตนเองแท้งลูกหรือยอมให้คนอื่นทำให้ตนแท้งลูก ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๐๒ ผู้ใดทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นยินยอมต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงรับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือ ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๓๐๓ ผู้ใดทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นไม่ยินยอม ต้องโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงรับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๓๐๔ ผู้ใดเพียงแต่พยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๓๐๑ หรือมาตรา ๓๐๒ วรรคแรก ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา ๓๐๕ ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา ๓๐๑ และมาตรา ๓๐๒ นั้น เป็นการกระทำของ นายแพทย์และ

(๑) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือ

(๒) หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๖ มาตรา ๒๗๗ มาตรา ๒๘๒ หรือมาตรา ๒๘๔ ผู้กระทำไม่มีความผิด

สรุปสาระสำคัญของบทบัญญัติในจำนวน ๕ มาตรา (มาตรา ๒๘๗ - ๓๐๕) มีดังนี้

- กฎหมายลงโทษหญิงที่ทำตนเอง หรือยอมให้ผู้อื่นทำแท้งให้ตน

- ผู้กระทำแท้งให้หญิง แม้หญิงนั้นยินยอมก็มีความผิด ถ้าหญิงนั้นไม่ยินยอม ความผิดนั้นก็จะมีโทษเพิ่มสูงขึ้น

- การพยายามทำแท้ง หมายถึง ลงมือทำแล้วแต่ยังไม่เสร็จ หรือทำแล้วเสร็จแล้ว แต่เด็กไม่แท้ง กรณีเช่นนี้ กฎหมายไม่เอาโทษ

- แพทย์สามารถทำแท้งได้โดยไม่มีความผิด ถ้าการทำแท้งเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ คือ เพื่อสุขภาพของหญิงหรือการตั้งครรภ์เกิดจากการกระทำความผิดอาญา (๕ มาตรา)

ปัญหากฎหมาย

ปัญหากฎหมายอันเกิดจากการทำแท้งนั้น โดยเฉพาะความผิดจากการทำแท้งที่ประมวลในมาตราต่าง ๆ นั้น มีหลายประเด็นที่ต้องพิจารณาให้รอบคอบ ดังนี้

แท้ง คืออะไร ปัญหานี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๗/๒๕๑๐ พิพากษาโดยที่ประชุมใหญ่ว่า “ทำร้าย ร่างกายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกทำร้ายได้รับบาดเจ็บอันตรายสาหัสถึงแท้งลูก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๗ (๕) นั้น จะต้องเป็นกรณีที่กระทำให้ลูกในครรภ์ของผู้ถูกทำร้ายคลอดออกมาในลักษณะที่ลูกนั้นไม่มีชีวิต ส่วนการคลอดก่อนกำหนดเวลาในลักษณะที่เด็กยังมีชีวิตอยู่ต่อมาอีก ๘ วัน แล้วจึงตาย ไม่เป็นการทำให้ได้รับอันตรายสาหัสถึงแท้งลูก”¹⁴

จากแนววินิจฉัยของศาลฎีกาดังกล่าว คำว่าแท้งลูก จึงน่าจะหมายถึงการที่เด็กออกมาโดยไม่มีชีวิต ซึ่งตรงกันกับนิยามการตายคลอด (deadborn fetus) ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ดังนี้

คำนิยามว่าการตั้งครรภ์นั้น เป็นระยะเวลาเท่าใด การตายของทารกดังกล่าว แสดงให้ปรากฏโดยที่เด็กเมื่อออกมาแล้วไม่หายใจ หรือไม่แสดงอาการของมีชีวิตใด ๆ เหล่านี้คือ หัวใจเต้น ชีพจรเต้นหรือ สายสะดือเต้น รวมทั้งการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อที่ร่างกายบังคับได้ หรือแม้แต่การฉายรังสีโดยเทคโนโลยีอันทันสมัยในปัจจุบัน เพื่อให้เด็กในครรภ์ตาย ก็ถือว่าเป็นการทำแท้งเช่นเดียวกัน

หรือในกรณีการทำแท้งเพื่อสุขภาพของมารดานั้นมีขอบเขตเพียงใด คำว่า สุขภาพ จะมีการตีความหมาย กว้างแคบอย่างไร คำว่า สุขภาพ องค์การอนามัยโลกให้คำจำกัดความว่า “ให้รวมถึงภาวะทางกาย ทางจิตใจ และทางสังคมเอาไว้ด้วย”

๕.๕ สิทธิของสตรี

¹⁴วิฑูรย์ อั้งประพันธ์, กฎหมายกับการทำแท้ง : ความผิดฐานทำแท้งลูก, (กรุงเทพฯ: เดือนตุลา, ๒๕๔๐). หน้า ๕๒-๕๖.

นักสิทธิสตรีทั้งหลายมองว่า หญิงควรมีสิทธิที่จะเลือกว่าจะตั้งครรภ์หรือไม่ หรือจะยุติการตั้งครรภ์ การมีกฎหมายห้ามทำแท้งเป็นการจำกัดสิทธิของสตรี เพราะว่าสิทธิของสตรีรวมไปถึงการมีสิทธิที่จะตั้งครรภ์หรือไม่ (โดยเฉพาะในประเทศเสรีเช่นอเมริกาที่ถือเรื่องสิทธิและเสรีภาพเป็นสำคัญ)¹⁵

ข้อพิจารณาทางด้านกฎหมาย

มีนักกฎหมายบางท่านได้กล่าวเอาไว้ ซึ่งทัศนะดังกล่าวแตกต่างไปจากทัศนะทางพุทธศาสนา (หรือศาสนาคริสต์) ที่ว่า กำหนดเอาจุดไหนที่ว่าเป็นการทำแท้งหรือการฆ่ามนุษย์หรือการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นที่ตรงไหน ทัศนะทางพุทธศาสนาถือว่าหลังจากปฏิสนธิวิญญานมาสู่ครรภ์มารดาแล้ว นั่นคือความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แม้ว่าลักษณะทางกายภาพจะยังไม่สมบูรณ์ก็ตาม แต่ทัศนะของนักกฎหมายกล่าวว่า การเริ่มต้นแห่งชีวิต (ความเป็นมนุษย์) ไม่ใช่เริ่มต้นเมื่อมีการคลอด แต่มีความเป็นมนุษย์ก็คือการคลอดออกจากครรภ์มารดาแล้วทางกฎหมายก็จะให้ความคุ้มครองทันที แต่กรณีการเริ่มต้นแห่งชีวิตได้มีมาแล้วเมื่ออยู่ในครรภ์มารดา การทำลายเด็กที่อยู่ในครรภ์ถือว่าการทำแท้ง เพราะเป็นการทำลายชีวิต¹⁶ นอกจากนั้นแล้วยังมีประเด็นที่น่าจะนำมาพิจารณาประกอบในเรื่องดังกล่าวคือ

๑. การทำหมันและการคุมกำเนิด (sterilization and contraception) การทำหมันก็คือ การกระทำต่อร่างกายมนุษย์เพื่อที่จะไม่ให้มีบุตรอีกต่อไป ถ้าพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว การทำหมันก็เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย และเป็นการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส เป็นการทำให้เสียความสามารถในการสืบพันธุ์ตามมาตรา ๒๙๗ (๒) แต่ถ้าเป็นการยินยอมของผู้ถูกกระทำและในความยินยอมนั้นไม่ผิดศีลธรรมอันดี ความยินยอมนั้นก็ได้รับการยกเว้นไม่ถือว่าเป็นความผิด หรือในกรณีการคุมกำเนิดโดยการกินยาหรือใส่ห่วงอนามัย หรือวิธีอื่น ๆ ทุกวิธีการที่กล่าวมาถือว่าการป้องกันเพื่อไม่ให้ท้องและไข่มผสมกัน ก็เท่ากับเป็นการแยกชีวิตไม่ให้เกิดขึ้นได้ หรือกรณีวิธีป้องกันไม่ให้ไข่ที่ผสมกันแล้ว ก็บอสุจิไปฝังตัวที่โพรงมดลูก ถือว่าเป็นการประกอบวิชาชีวะเวชกรรมตามบทบัญญัติกฎหมาย คนที่ทำได้คือ แพทย์เท่านั้น ถือว่าไม่ผิดกฎหมาย เพราะได้รับการยินยอมจากผู้ถูกกระทำ

๒. การปฏิสนธิเทียม (artificial fertilization) การทำปฏิสนธิเทียมถือว่าเป็นความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ ซึ่งสามารถให้มีการเกิดชีวิตใหม่อันแตกต่างไปจากธรรมชาติที่มนุษย์มีการปฏิสนธิมีหลายรูปแบบ เช่น การฝากท้อง การปฏิสนธินอกร่างกาย เป็นต้น ซึ่งอาจรวมไปถึงวิธีการเก็บไข่ การแช่แข็งตัว อ่อน การแช่แข็งอสุจิเพื่อนำไปใช้ในการปฏิสนธิเทียม การผสมไข่และอสุจิของบิดามารดานั้นก็ยังคงไม่ผิด กฎหมายแต่อย่างไร (ในกรณีที่ผู้ถูกกระทำยินยอม) แต่ที่เป็นปัญหาทางกฎหมายก็คือ การนำอสุจิของชายอื่น มาผสมกัน หรือการเก็บไข่หรืออสุจิเอาไว้ในธนาคารอสุจิ หรือธนาคารไข่ แล้วนำมาผสมกันในภายหลัง เด็กที่เกิดมาไม่รู้ว่าจะจะเป็นบุตรของใคร นี่คือนักกฎหมาย กรณีผู้เป็นแม่ถือเอาคนอุ้มท้องนั้นแหละเป็นแม่ เพราะเป็นผู้ยินยอมให้กระทำได้ แต่คนที่เป็นอย่างนี้แหละคือตัวปัญหาถ้าหากว่าเกิดการฟ้องร้องกันขึ้นมา หรือ กรณีหญิงอยากมีลูกแต่ไม่สามารถอาศัยกฎหมายทางธรรมชาติไม่ได้ จึงต้องอาศัยทางการแพทย์เข้าช่วยเหลือ แต่อสุจิฝ่ายชายไม่แข็งแรงพอ ทำให้ต้องอาศัยจากอสุจิในธนาคารอสุจิ เกิดว่าสามีไม่ยอม แต่ก็ตามใจภรรยา เด็กที่เกิดมาต้องมีปัญหาทางสังคมอย่างแน่นอน (เพราะพ่อที่ไม่มีส่วนอาจจะไม่ยอมรับได้)

๓. การรับตั้งครรภ์ (surrogate mother) มีภาพยนตร์สะท้อนสังคมไทยอยู่เรื่องหนึ่งเกี่ยวกับการรับตั้งครรภ์คือ เรื่องอุ้มบุญ ซึ่งพ่อแม่ไม่สามารถมีลูกได้ด้วยเหตุผลบางประการจึงต้องให้หญิงอื่นมารับฝากครรภ์แทน เพื่อที่จะมีบุตรได้ แต่พ่อแม่จริง ๆ ปัญหาก็คือ เด็กที่เกิดมาคือลูกใคร แน่แน่นอนพ่อนั้นก็คงรู้แล้วว่าไม่มีปัญหา แต่สำคัญก็คือเกิดมีการฟ้องร้องกันระหว่างคนรับตั้งครรภ์และคนที่อยากมีลูกแต่ตั้งท้องไม่ได้ ปัญหานี้ก็กลายเป็น

¹⁵ แสง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ, กฎหมายการแพทย์, (กรุงเทพฯ: เดือนตุลา, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๔-๔๑.

ปัญหากฎหมายที่มีอยู่ในสังคมไทย หรือกรณีการจ้างให้คนอื่นตั้งห้องแทน ก็มีปัญหาเหมือนกัน เกิดคนรับจ้างต้องการมีลูกจริง ๆ และรักเด็กจริง ๆ ปัญหาทางสังคมต้องตามมาอย่างแน่นอน เข้าทำนอง “หลานยายซีหลานข้า แต่หลานยายยังไม่แน่ว่าหลานใคร” เพราะเด็กที่คลอดออกมาจากท้องบุตรสาวตนเองก็คือหลานยายแน่นอน แต่ปัจจุบันนี้ความก้าวหน้าทางการแพทย์มีมาก ทำให้เกิดข้อสงสัยตามมาว่า หลานยายก็ไม่แน่ว่าหลานข้า และยังเป็นหลานย่าด้วยแล้วยังไม่แน่ใจว่าหลานใคร

ปัญหาที่นักกฎหมายบางท่านให้ข้อสังเกตก็คือ การรับฝากท้องที่คนอื่น เวลาคืนลูกให้พ่อแม่ผู้จ้าง ให้ฝากท้องให้ กลับไม่คืนลูกไปให้เขา ปัญหาที่เกิดขึ้นมามีการฟ้องร้องกัน จึงไม่น่าจะให้มีการกระทำอย่างนี้ แต่ควรที่จะรับบุตรบุญธรรมมาแทนจะเป็นการดีกว่า

คำถามท้ายบท

๑. การทำแท้งคืออะไร ? สาเหตุของการทำแท้งคืออะไร ?
๒. การทำแท้งผิดกฎหมายและศีลธรรมในทางพุทธศาสนาหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ?
๓. ถ้ามีหญิงคนหนึ่งมาปรึกษาเรื่องการทำแท้ง ท่านจะมีวิธีการแนะนำเขาอย่างไร ?
๔. สำนักทำแท้งเถื่อนมากมายในเมืองไทย และมีข่าวอยู่บ่อย ๆ ท่านจงอธิบายว่าเป็นเพราะอะไร ?
๕. การทำแท้งตามหลักกฎหมายและหลักศีลธรรมทางพุทธศาสนาต่างกันอย่างไร ?
๖. จงอธิบายเหตุผลของกลุ่มที่คัดค้านการทำแท้งและเหตุผลของกลุ่มที่สนับสนุนการทำแท้งมาดู ?
๗. แนวทางการแก้ไขปัญหาการทำแท้งในสังคมไทยตามหลักพุทธจริยศาสตร์เป็นอย่างไร ?
๘. ในทัศนะของพระพุทธศาสนา ความเป็นมนุษย์เริ่มนับตั้งแต่ตอนไหน ต่างจากทัศนะของวิทยาศาสตร์อย่างไร ?
๙. สังคมไทยเป็นสังคมพุทธ แต่ทำไมจึงมีปัญหาเรื่องการทำแท้งเป็นจำนวนมาก ท่านคิดว่าอย่างไร ?
๑๐. พระพุทธศาสนามีแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างการทำแท้งของปัจเจกบุคคลและของสังคมอย่างไร ?